

Оксана ЛИТВИНЕНКО,
вчитель початкових класів, ліцей № 21 м. Києва

Живі квіти Катерини Білокур (Сценарій позакласного заходу)

Вступне слово вчителя.

Катерина Василівна Білокур народилася 7 грудня 1900 року в селі Богданівці Пириятинського повіту Полтавської губернії (нині Київської області) у бідній селянській родині.

Її потяг до малювання батьки сприймали як дивацтво. Вкрадене у матері полотно Катруся потай розмальовувала квітами, деревами... Ескізи робила звичайною вуглиною.

Попри хист до малювання вступити до навчального закладу Катерині не вдалося. Вона не мала закінченої семирічної освіти. Але дівчина не зреклася своєї мрії – стати художником. Пізніше в листах Катерина Василівна згадуватиме, як усю ніч копала город, а вдень, коли треба було пасти козу, брала мольберт і йшла далеко в поле. Там зшивала шматочки полотна і на них експериментувала з фарбами, ґрунтом. Пензлі виготовляла самостійно з котячої шерсті. Намагалася якомога ретельніше проробляти кожну деталь картини. Часто на одному полотні малювала весняні і літні, і осінні квіти.

1940-го року в Полтаві, а 41-го – у Києві, відбулися персональні виставки Катерини Білокур, що мали величезний успіх. Її картини "Цар-кокос", "Берізка" і "Колгоспне поле" – експонувалися у Парижі. Зачарований творами наївного малярства української художниці, Пабло Пікассо назвав її геніальною. І додав: "Якби в нас була такого рівня майстриня, ми змусили б увесь світ заговорити про неї".

1956-го року Катерині Білокур присвоїли звання народного художника України. Попереду в неї залишилося лише 5 років життя. За цей час художниця створює "Півонії" (1959), "Букет квітів" (1959), "Квіти і овочі" (1959). Важкий побут, хвороби, догляд за старенькою матір'ю лягли на плечі вже немолодої Білокур.

Ось рядки з її листа:

"...Я тільки плачу, дивлячись, що стоять полотна, а я ось ношу у хату торф, а з хати виношу попіл, шукаю і рубаю дрова на розпал торфу, перу ганчірки, топлю піч, ходжу біля хворої матері, пораю їх козу, бодай вона здохла! – от так і проходять мої дні. Та і сама хвора. І я зараз не художник, а попелюшка".

"Натюрморт" (1960) – одна з останніх робіт Катерини Василівни. Шістдесят першого року художниця ще встигла помилюватися першими весняними квітами та цвітом богданівських яблунь, але малювати вже не могла.

В е д у ч и й. Життєвий і творчий подвиг талановитої художниці Катерини Василівни Білокур не має аналогів у світовому мистецькому просторі.

Нелегкими були її стежки і дороги, але мала вона "в серці те, що не вмирає", а тому, навіть у найскрутніші хвилини життя, не дозволила зневажати "душі своєї цвіту".

І перемогла...

У ч е н и ц я 1. Приблизно у 6–7 років я навчилася читати. Батько і дід спочатку допомагали мені у цьому, але були здивовані моїми успіхами. На сімейній раді було вирішено – у школу мене не віддавати, оскільки читати я і так вмю. "На цьому моя освіта початкова, середня й вища закінчилася".

У ч е н и ц я 2. Перші спроби малювати я робила вуглиною на шматку домашнього полотна. У 14 років мене застали за цим безглуздом, як усі вважали, заняттям. Було вжито невідкладних заходів – різки та найсуворіша заборона малювати.

Відтепер доводилося творити потайки. Удень працювала в полі, на городі, а увечері, попоравшись у господарстві, до ночі малювала. Малювала здебільшого квіти, іноді й портрети.

Учениця 3. У другій половині 30-х — у 40-х роках опанувала техніку живопису. Наставники в оволодінні олійним живописом у Катрі Білокур, очевидно, усе-таки були. Хтось навчив її ґрунтувати полотно, тому що спочатку вона намагалася писати безпосередньо на полотні, але картини швидко темніли і тухли. Можливо, їй допоміг вчитель Іван Григорович Калита, теж художник-аматор, а можливо — іконописець із Смотриків, єдиний художник, якого поважав її батько.

Учень. А що я купив вам, Катерино Василівно?

Учениця. Ой, щиро вдячна вам!

Учень. Ви чули коли-небудь про таке фарби? А чим же ви малюєте?

Учениця. Тим, що фарбує. Ну бузком, калиною і травою. Сік трави — зелений колір має, і кожна травиночка має свій... кожна травиночка має свій колір. А пензлі виготовляю з гілок вишні та котячої шерсті.

Учень. Малювати олійними фарбами!

Учениця. Я не вмію.

Учень. Навчимося! Сам трішки малюю і вас навчу!

Учениця. А якщо я не зможу?

Учень. Зможете!

Учениця. А як ними малювати!?

Учень. Треба олію очищену, а найкраще, конопляну! Мольберт, пензлі. Беремо тюбик, видавлюємо фарби...

Учениця. А де ж я цим займатись буду, вдома? Мене і так поїдом їдять! Батько як побачить — вб'є!

Учень. Чув я про ваші сварки! Сюди приходь і малюй...

Ведучий. В 1934 році Катря Білокур створює "Берізку" — одну з трьох картин, що принесли їй всесвітню популярність. Через рік народжуються "Квіти за тином" — інший прославлений шедевр.

Ведуча. Лише на сороковому році життя про Катерину Білокур заговорили як про самобутню мистецьку особистість. Але чорним круком прилетіла в українську землю велика трагедія — війна. За свідченням самої художниці у полум'ї війни загинуло 11 картин, згоріли разом з Полтавським музеєм.

Учениця 4. У роки окупації я майже не малювала. Та все ж у 1942—1943-му створила одну з кращих композицій "Квіти на блакитному тлі", яку подарувала Київському музею Тараса Шевченка.

Садок вишневий коло хати...

А матері вечерять ждуть...

Учениця 5. Ніщо на мене не вдіяло такого враження, як "Кобзар". Ой! як узяла я того "Кобзаря" у руки, як побачила ті малюнки чарівні, як почитала

ті вірші так як ото старі люди кажуть, мені наче дання було дано!

Шевченко був для мене усім! І вчителем, і другом, і порадиником! Дійсно, як Бог! Давав сили працювати! Завжди був зі мною в моїй душі! Це найдорожча моя родина!

Учениця 6. Після визволення села від фашистів Катерина Білокур створює найкращі свої твори — "Буйна", "Декоративні квіти" (1945), "Привіт урожаю" (1946).

Учень. Однією з найяскравіших за своєю емоційною силою впливу і найвідоміших є картина "Цар колос".

Усе в композиції підпорядковане розкриттю тематичного вузла твору — життєдайній силі хліба, колосу. Картина одразу стала знаменитою та, на жаль, не збереглася, не дійшла до наших днів.

Ведучий. П'ятдесяті роки становлять вершину творчості художниці. У 1954 році в Парижі на міжнародній виставці демонструються її картини, які високо оцінив Пабло Пікассо. Весь світ облетіли його слова: "Якби ми мали художницю такого рівня майстерності, то змусили б заговорити про неї на цілий світ!".

Ведуча. В останні роки життя Білокур захопилася акварельною технікою, що засвідчують численні композиції, зокрема: "Багрянець осені" (1950-ті роки), "Гай" (1955), "Напровесні" (1958).

Ведучий. Велика посмертна слава прийшла згодом. Прийшов час на пошанування: картини художниці експонуються в музеях України; постанали три пам'ятники на її рідній землі; відкрито в Яготині картинну галерею, де експонуються її роботи і твори українських художників, присвячені її пам'яті; в Києві з'явилася вулиця Катерини Білокур; видано альбоми, книги, мистецтвознавчі дослідження; створено науково-документальні та художні фільми; засновано премію імені Катерини Білокур.

Учениця 7. "Ой, не гнівайтесь на мене, мої любі, мої близькі і далекі друзі, що я малюю квіти, бо із квітів картини красиві... Так як же їх не малювати, як вони такі ж красиві! Я й сама як почну малювати яку картину із квітів, то й думаю: оце якщо закінчу, тоді вже буду малювати що-небудь із життя людського. Але ж поки закінчу, то в голові заснується цілий ряд картин, та одна від другої чудовіші, та одна від другої красивіші... А як прийде весна, то зазеленіють трави, а потім і квіти зацвітуть! Ой Боже мій! Як глянеш кругом, те гарне, а те ще краще, а те ще чудовіше, то начебто аж посихляються до мене, та як не промовляють: "Хто ж нас тоді буде малювати, як ти покинеш?" То я все на світі забуду, та й знов малюю квіти..."